

Nr 157.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av en fond hos Aktiebolaget Jordbrukarbanken, avsedd att möjliggöra avveckling av vissa krediter åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 7 april 1930 avlåten, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 275, har Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 må tillhandahålla Aktiebolaget Jordbrukarbanken ett belopp av 3,000,000 kronor för bildande av en fond, avsedd att möjliggöra beviljande åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar av ackord eller eftergift å förbundets och föreningarnas skulder till banken i enlighet med de av departementschefen angivna riktlinjerna, *dels ock* besluta, att till beredande av medel härför från fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 ett belopp av 3,000,000 kronor skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition hava inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen

dels, nr 556, av friherre *F. Lilliecreutz*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta *dels* att utöver de av Kungl. Maj:t i propositionen nr 275 äskade 3,000,000 kronorna ställa ytterligare 1,500,000 kronor till Jordbrukarbankens förfogande för ändamålet ifråga, *dels* att från i propositionen angiven fond jämväl ifrågavarande belopp skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret,

dels ock, nr 557, av herr *E. Lithander*, som hemställt, att riksdagen ville besluta att med avslag av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att med minsta möjliga förlust för statsverket avyttra aktieinnehavet i Aktiebolaget Jordbrukarbanken.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Inledningsvis har departementschefen anfört följande:

I syfte att bispringa Aktiebolaget Svenska lantmännens bank, som på grund av inträffade förluster krävde en genomgripande rekonstruktion, inträdde staten år 1923 såsom tecknare av aktier i ett för övertagande av bankens rörelse bildat nytt bankaktiebolag, Aktiebolaget Jordbrukarbanken. Detta skedde under hänvisning bland annat till nödvändigheten att förhindra svåra ekonomiska förluster för stora grupper av medborgare och därav följande allvarliga rubbningar inom vår jordbruksnäring. Enligt vad då vidtagen undersökning gav vid handen, var bankens största kund, Svenska lantmännens riksförbund, i en sådan ställning, att även detta företag erfordrade en konsolidering. Med en omedelbar betalningsinställelse för banken hade sannolikt måst följa betalningsinställelse av riksförbundet och möjligen även av vissa dess underorganisationer.

Jämväl då statsmakterna år 1929 beslöt avlyftande från Jordbrukarbanken av vissa tyngande engagemang, åberopades såsom skäl för att på detta sätt konsolidera Jordbrukarbankens ställning, att banken i vidsträckt omfattning var kreditgivare för den betydelsefulla kooperativa rörelse inom jordbruket, vilken knutits till riksförbundet och dess underavdelningar i skilda delar av landet. Bland de avlyftade engagemangen ingingo emellertid icke Jordbrukarbankens förbindelser med riksförbundet och dess underavdelningar. I propositionen anfördes tvärtom, att sistnämnda engagemang syntes böra kvarbliva hos Jordbrukarbanken.

Under sistlidna höst har jag med hänsyn särskilt till den ekonomiska utvecklingen inom jordbruksnäringen ansett det angeläget att ägna min uppmärksamhet åt Jordbrukarbankens och den ifrågavarande jordbrukskooperativa rörelsens inbördes förhållande. I sammanhang med anmälan i statsverkspropositionen till årets riksdag av fråga om anslag till fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 omnämnde jag ock, att enligt upplysningar, som stode till buds, fråga kunde förväntas uppkomma om statens mellankomst till stödande av den jordbrukskooperativa rörelsen, och att jag hade under övervägande att i sådant syfte föreslå, att vissa tyngande engagemang överflyttades från Jordbrukarbanken till Kreditkassan.

Styrelsen för Svenska lantmännens riksförbund har i skrivelse den 31 mars 1930 till Jordbrukarbankens styrelse gjort framställning om åtgärder för beredande åt förbundet och därtill anslutna länsföreningar av lättnad i deras mellanhavande med Jordbrukarbanken. I anledning av denna framställning har Jordbrukarbankens styrelse i skrivelse den 7 april 1930 — med förmälan att Jordbrukarbanken icke kunde utan vidare tillmötesgå en hemställan av så vidsträckt omfattning, som i framställningen avsåges — hänskjutit ärendet till chefen för finansdepartementet för de åtgärder, som kunde anses lämpliga.

I sin ovan omförmälda skrivelse den 31 mars 1930 har riksförbundets styrelse till en början lämnat en kort översikt över förbundets tillkomst och organisation, av vilken översikt framgår bland annat följande.

De första lantmannaföreningarna i vårt land bildades vid tiden närmast före sekelskiftet med syfte att i olika avseenden, främst i fråga om förnödenhetsinköp, tillgodose sina medlemmars gemensamma intressen. Utan förbindelse med varandra voro de i allmänhet endast av lokal betydelse. Samarbetsidéen hade emellertid slagit rot, och under det närmaste decenniet

framväxte ur dessa lokalföreningar centralinköpsföreningar över så gott som hela landet. Ur centralföreningarna framväxte sedan automatiskt en riksorganisation, Svenska lantmännens riksförbund, konstituerat den 30 augusti 1905.

Till riksförbundet äro för närvarande anslutna följande länsvis organiserade föreningar, nedan nämnda i den ordning, de anslutit sig:

- 1:o) Skånska lantmännens centralförening;
- 2:o) Skaraborgs läns lantmäns centralförening;
- 3:o) Aktiebolaget Blekinge och Kalmar läns lantmannaförbund;
- 4:o) Hallands lantmäns centralförening;
- 5:o) Gotländska lantmännens centralförening;
- 6:o) Stockholms läns lantmannaförening;
- 7:o) Västerbottens lantmannaföreningars förbund;
- 8:o) Lantmännens centralförening i Jämtlands län;
- 9:o) Örebro läns lantmäns centralförening;
- 10:o) Värmlands läns lantmannaföreningars centralförening;
- 11:o) Östgöta-lantmännens centralförening;
- 12:o) Kronobergs läns lantmäns centralförening;
- 13:o) Västra Sveriges lantmäns centralförening;
- 14:o) Jönköpings läns lantmäns centralförening;
- 15:o) Medelpads lantmannaförbund;
- 16:o) Västmanlands läns lantmäns centralförening;
- 17:o) Lantmannaförbundet, Gävle;
- 18:o) Norrbottens lantmannaförbund.

De till länsföreningarna anslutna lokalföreningarna uppgå för närvarande till ett antal av cirka 1,100. I sin helhet omfattar organisationen nu omkring 70,000 större och mindre jordbrukare, brukande sammanlagt cirka 660,000 hektar odlad jord, motsvarande drygt $\frac{1}{5}$ av landets hela åkerareal. Det är av intresse anteckna, att de individuella medlemmarna till övervägande del representera det mindre jordbruket. Av medlemmarna inneha nämligen:

61.9	procent jordbruk om 1—10 har (småbruk)
34.7	» » » 11—50 » (bondgårdar)
3.4	» » » över 50 » (gårdar).

Den sammanlagda omsättningen av gödselmedel, foderämnen, spannmål och utsäden har under de snart 25 år, som riksförbundet hittills bedrivit sin verksamhet, uppgått till i runt tal $2\frac{1}{2}$ miljard kilogram. Siffran för 1929 uppgick till 163,254,991 kilogram, motsvarande en omsättningssumma av 22,698,821 kronor 14 öre. För upplysnings- och propagandaändamål har under åren 1907—1928 utgivits ej mindre än 675,463 kronor 80 öre. I skatter hava förbundet och länsföreningarna under samma tid till stat och kommun inlevererat i runt tal 2,400,000 kronor.

Svenska lantmännens riksförbund har till ändamål att förmedla inköp för medlemmarnas räkning av fodermedel, gödselmedel, utsäde och frö ävensom andra viktigare lantmannaförnödenheter; att förmedla försäljning till utlandet av spannmål och stråfoder samt att verka för en ordnad avsättning inom landet av lantbrukets produkter; att i övrigt främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Varje medlem (länsförening) har att delta i förbundet med minst en insats av 1,000 kronor samt ytterligare en insats för varje hundratusental kronor av sin omsättning utöver det första hundra-

tusentalet kronor, av vilken insats $\frac{1}{5}$ betalas kontant och $\frac{1}{5}$ medelst förbindelse att betalas tre månader efter uppsägning. För förbundets förbindelser ansvarar medlem utöver gjorda insatser med ett belopp, motsvarande summan av de vinstutdelningar, som tilldelats medlem under de senast förflutna tio åren. Enligt förbundets senaste balansräkning utgör summan av de kontanta insatserna och ansvarsförbindelserna 561,000 kronor.

De olika till riksförbundet anslutna länsföreningarnas medlemmar häfta för sina föreningars förbindelser dels med kontantinsatser varierande från 50 öre per hektar upp till 5 kronor per hektar, dels med i reverser förskrivna belopp från 4 kronor upp till 9 kronor per hektar, dels med ansvarsförbindelser, som kunna tagas i anspråk i fall av inträffande konkurs med belopp från 3 kronor upp till 5 kronor per hektar respektive 1,000 kronor per lokalförening eller 50 kronor per lokalföreningsmedlem. Summan av samtliga länsföreningars kontantinsatser och fonder utgör 1,083,385 kronor, summan av deras medlemmars reverserade insatser 2,304,364 kronor och summan av deras ansvar i fall av inträffande konkurs 1,331,731 kronor.

Efter att närmare ha utvecklat de omständigheter, som framkallat föreliggande framställning, har styrelsen angående följderna av ett upphörande av verksamheten anfört följande:

Det är emellertid uppenbart, att, om organisationen nu skulle tvingas att uppgiva kampen för sin tillvaro, förlusterna icke skulle stanna inom nyssnämnda gränser. Det är icke bara det att en eventuell tvångsrealisation skulle, som alltid, spoliera betydande värden, utan tvånget att hos medlemmarna indriva deras reverserade förbindelser, utkräva deras åtagna ansvar i fall av konkurs och stoppa deras krediter skulle i dessa för det svenska jordbruket oerhört hårda tider medföra konsekvenser av fast oöverskådlig räckvidd. Det är dock cirka 70,000 svenska lantmän, mest småbrukare, som äro anslutna till organisationen, och ett sammanbrott av denna kunde i vidrigaste fall betyda, att mången av dem tvingades att gå från gård och grund.

Ser man saken på längre sikt skulle hela det arbete, varigenom rörelsen under årtionden uppbyggts, vara tillspillo. Ingen lär bestrida, att denna kooperativa rörelse har sitt utomordentliga värde för det svenska jordbruket, och icke blott för det svenska jordbruket utan för hela landet. Organisationen har genom sin prisreglerande och kvalitetskontrollerande verksamhet tillfört sina medlemmar betydande fördelar. Den har i största omfattning tillgodosett för jordbrukaren nödvändig varukredit, den har bedrivit en omfattande propaganda- och upplysningsverksamhet. Genom tidskrifter, böcker, broschyrer och tabeller, genom deltagande i lantbruks-, frö- och utsädesutställningar har den verkat för det svenska jordbruket. Det får ej förbises, att organisationen genom sin blotta existens medfört avsevärda fördelar tillförda landets jordbrukare på indirekt väg. Dess icke minst viktiga funktion har varit att tillvarata jordbrukarnas intressen ifråga om billigast möjliga inköp av för jordbruket nödvändiga förnödenheter. Tack vare organisationen med dess goda internationella förbindelser har jordbrukarnas intressen kunnat hävdas vid prissättningen av för jordbruket viktiga förnödenheter. Under kristiden hade riksförbundet tillfälle att göra landet värdefulla tjänster. Under vissa tider var det endast tack vare riksförbundets förbindelser, som det nödvändigaste importbehovet av foder- och gödselmedel kunde tillfredsställas.

Skulle den nuvarande organisationen tvingas att likvidera och därvid möjligen i sitt fall draga med sig många av sina enskilda medlemmar, vore väl därmed icke kooperationens idé på detta område för alltid död, men säkerligen skulle det dröja mycket länge, innan man på spillrorna av vad som varit skulle hava någon möjlighet att åter uppbygga en det svenska jordbruket gagnande kooperativ rörelse av nuvarande omfattning och betydelse.

Riksförbundets styrelse har slutligen anfört följande.

Enligt den 31 december 1929 verkställda bokslut hade länsföreningarnas förluster utgjort tillhoppa omkring 2,400,000 kronor. Om härtill lades ytterligare förluster å verksamheten intill utgången av sistlidna februari månad, stege förlusterna, inklusive behovet av vissa avskrivningar, till omkring 3,800,000 kronor. Härtill komme riksförbundets under tidigare verksamhet uppkomna, numera visserligen väsentligt nedbragta underskott, cirka 700,000 kronor. För verksamhetens konsolidering vore önskvärt, att oförmälda förluster täcktes och nämnda avskrivningsbehov tillgodosåges utan att för sådant ändamål medlemmarnas kontantinsatser och reversansvar toges i anspråk. Härtill skulle krävas ett sammanlagt medelsbelopp av omkring 4,500,000 kronor. Riksförbundets styrelse hemställde därför, att Jordbrukarbankens styrelse ville taga under överbäggande att bevilja förbundet och föreningarna ackord eller eftergift i största möjliga omfattning.

I händelse de begärda lättnaderna beviljades, förutsatte styrelsen, att de enskilda medlemmarna av organisationen — till vinnande av bättre likviditet hos föreningarna — skulle dels infria redan tecknade reverserade insatser med belopp, motsvarande cirka två tredjedelar av dessa insatsers summa, sålunda med i runt tal 1,500,000 kronor, dels, i sammanhang med en omläggning av organisationen, teckna nya insatser att infrias under loppet av en tioårsperiod. För att nå detta mål vore önskvärt, att exempelvis ett räntefritt lån kunde erhållas till samma belopp som de nya insatsförbindelsernas summa, förslagsvis 3,000,000 kronor, vilket lån skulle kunna successive amorteras med de å de nya insatsförbindelserna inflytande kontantbetalningarna.

Jordbrukarbankens styrelse har hemställt om föranstaltande av att ett belopp av 3 miljoner kronor — genom Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 eller eljest — ställdes till förfogande för att möjliggöra den av riksförbundet ifrågasatta saneringen av lantmännens föreningsrörelse.

Yttranden i ärendet hava vidare avgivits av bank- och fondinspektionen, styrelsen för Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 och fullmäktige i riksgäldskontoret.

Departementschefen anför för egen del bland annat följande:

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, är läget för den till Svenska lantmännens riksförbund anslutna jordbrukskooperationen sådant, att för flertalet föreningar verksamhetens fortsättande torde kräva särskilda åtgär-

der för ordnande av föreningarnas mellanvarande med kreditgivaren, Jordbrukarbanken.

Jag delar den mening, som göres gällande av riksförbundet och jämväl ligger till grund för bankstyrelsens framställning, beträffande betydelsen för jordbruksnäringen därav, att den ifrågavarande kooperativa verksamheten vidmakthålles.

För kreditgivaren, Jordbrukarbanken, måste en tvångsvis genomförd avveckling av bankens förbindelser med länsföreningarna befaras komma att medföra avsevärda förluster. Det lär för denskull få anses vara ett bankens intresse, att föreningarna genom erforderliga eftergifter beredes möjlighet att fortsätta verksamheten. Men bankens ställning medger ej omedelbar nedskrivning av dess fordringar hos föreningarna i sådan omfattning, som torde vara nödig för nyss angivna syfte. Det är mot bakgrunden av detta läge, som bankstyrelsens framställning till bankens ägare, staten, närmast torde böra bedömas.

Jag får erinra därom, att riksdagen efter framställning av Kungl. Maj:t år 1929 medgav, att från Jordbrukarbanken — vars till 20 miljoner kronor uppgående aktiekapital så gott som uteslutande äges av staten — till Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 överflyttades förlustbringande engagemang i betydande omfattning. I anledning härav har sedermera under år 1929, på sätt framgår av den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen för Kreditkassans verksamhet, en sådan överflyttning av engagemang ägt rum till belopp av inemot 13 miljoner kronor, varå uppkommande förlust beräknats till minst 8.6 miljoner kronor. Vid det sålunda genomförda avskiljandet av tyngande förbindelser kommo riksförbundet och länsföreningarna ej i beaktande. Fastmer förutsattes det, att jordbrukets kooperativa affärsverksamhet skulle allt fortfarande äga sitt finansiella stöd hos banken och att denna genom den beviljade lättningen i övrigt skulle vinna starkt förutsättning att verksam och bistå den näring, som redan i bankens namn angives såsom föremål för dess särskilda omvårdnad.

Emellertid torde vid tidpunkten för behandlingen år 1929 av nu berörda ärende bankens förbindelser med riksförbundet och föreningarna hava blivit bedömda med en optimism, som näppeligen var betingad av gäldenärernas verkliga ekonomiska bärkraft, och genom sedermera inträffad utveckling på förevarande affärsområde har ställningen blivit än mera ohållbar. Enligt vad nu visar sig torde en betydande nedskrivning av ifrågavarande gäldenärers förbindelser till Jordbrukarbanken vara ofrånkomlig.

Enär den hos banken befintliga delerederfonden synes böra reserveras för andra eventuellt behöfliga avskrivningar, torde för banken erfordras ett tillskott å hela det belopp, varmed avskrivning å ifrågavarande förbindelser skall bestridas.

Då jag haft att taga ställning till frågan om den betydande statsutgift, som sålunda begäres, har jag, i likhet med bank- och fondinspektionen, ej kunnat undgå att hysa starka betänkligheter.

Det kan ej bortses därifrån, att det här gäller ett statens stödjande av en affärsverksamhet, som tävlar med enskilda näringsutövare, vilka — utan det stöd som den kooperativa anslutningen borde innefatta — äro hänvisade att söka med egen kraft övervinna konjunktorens vanskligheter. Och ej heller kan man undkomma det intrycket, att frånvaro av omtanke och insikt medverkat till skärpning av svårigheterna för den kooperativa verksamhet, varom här är fråga.

Då jag likväl är beredd att förorda ett statligt ingripande, är det endast

med hänsyn till de verkningar, som en likvidation i större omfattning av förevarande affärsverksamhet skulle medföra för Jordbrukarbanken såsom kreditgivare. Jag erinrar om att statsmakterna på sin tid beslutat en betydande insats för vidmakthållande av en kreditanstalt med verksamhet särskilt inriktad på kredit åt jordbruket och förlidet år bekräftat sitt fortvarande intresse för enahanda syfte genom avsevärd uppoffring av statsmedel.

Jag har alltså stannat vid den uppfattningen, att Jordbrukarbanken bör tillföras ett belopp, som möjliggör ett nedbringande av ifrågavarande förbindelser i sådan omfattning, som en fullt bankmässig prövning påkallar.

Vid den blivande uppgörelsen bör — på sätt såväl bankstyrelsen som bank- och fondinspektionen hävdade — icke efterlåtas kravet att föreningsmedlemmarna i skälig omfattning medverka. Det belopp, som skulle tillföras Jordbrukarbanken, anser jag lika med bankstyrelsen böra beräknas till 3 miljoner kronor. Beloppet torde böra hos banken redovisas såsom en särskild fond, vilken påföres samtliga å ifrågavarande engagemang belöpande avskrivningar och nedskrivningar.

Vid beviljande av tillskott åt banken för nu angivna ändamål läser böra bestämt förutsättas, att bankens styrelse tillser, att med snabbhet och grundlighet verkställs en ytterligare undersökning av de särskilda företagen, på det att blivande åtgärder må grundas på tillräcklig kännedom om gäldenärernas verkliga ekonomiska läge. De förändringar i organisatoriskt avseende, som finnas önskvärda i syfte att befrämja en ändamålsenlig förvaltning, böra ovägerligen av bankstyrelsen krävas och deras genomförande kontrolleras.

Då vid 1923 års riksdag — i anslutning till en redan tidigare nödvändig jord stödaktion genom Kreditkassan beträffande vissa andra banker — beslut fattades om rekonstruktion av Svenska lantmännens bank, framhölls de vittgående följderna av bankrörelsens nedläggande med hänsyn till den stora utbredning, som Svenska lantmännens riksförbund med anslutna föreningar fått bland landets jordbrukare. Denna omständighet och nödvändigheten att förhindra svåra ekonomiska förluster för stora grupper medborgare med därav följande allvarliga rubbningar inom vår jordbruksnäring angavs som huvudmotiv för statens bildande av Jordbrukarbanken. I konsekvens härmed har Jordbrukarbanken sedermera stått som riksförbundets jämte dithörande sammanslutningars huvudkreditgivare.

Av utskottet företagna undersökningar hava givit vid handen att, om än ifrågavarande lantmannasammanslutningars ekonomiska obestånd närmast föranletts av på hösten 1929 inträffade häftiga prisfall på jordbruksprodukter, deras finansiella trångmål dock till stor del härleder sig redan från tiden före Jordbrukarbankens tillkomst. Som beklagligt framstår uppenbarligen att ej i samband med rekonstruktionen av Lantmännens bank den därmed avsedda upprensningen av bankens mellanhavanden med ifrågavarande jordbruksorganisationer verkställdes tillräckligt grundligt. En tyngande förräntning av tidigare ådragna skul-

*Utskottets
yttrande.*

der har sålunda allttjämt inverkat förlamande på verksamheten och hämmat föreningsrörelsens utveckling.

Om än stor tvekan måste hysas rörande lämpligheten av ytterligare statliga uppoffringar för upprätthållandet av en rörelse, som visat sig så ekonomiskt och organisatoriskt svag, anser sig dock utskottet ej kunna avstyrka den föreliggande propositionen. Ett bifall till propositionen får betraktas allenast som ett fullföljande av den vid 1923 års riksdag inledda stödaktionen. Att i svenska jordbrukets nuvarande krisläge undandraga ifrågavarande lantmannasammanslutningar, av vilka större delen räknar sin tillkomst ända från tiden omkring sekelskiftet, ett fortsatt stöd vore enligt utskottets mening mindre välbetänkt. Erfarenheterna från främmande länder utgöra övertygande vittnesbörd om vikten för den enskilde lantmannen att hava dylika inköps- och försäljningsammanslutningar att lita till vid framställningen och avsättningen av jordbrukets produkter. Enligt vad från Jordbrukarbankens nuvarande ledning framhållits, har banken stort intresse av att nämnda föreningsverksamhet till väsentlig del kan fortleva och detta redan med hänsyn till de betydande engagemang, vilka nu ingå i bankens portfölj. Ett sammanbrott av lantmännens föreningsrörelse har av bankledningen angivits kunna under ogynnsamma förhållanden medföra stor skada för banken.

Huvudsyftet med här avsedda stödaktion får enligt utskottets mening anses vara att åstadkomma en nyorganisation av den till riksförbundet anslutna jordbrukskooperationen under så betryggande former, att en fullt bankmässig kreditgivning hädanefter möjliggöres. Härför läser emellertid erfordras en ingående undersökning från bankens sida av de olika sammanslutningarnas finansiella ställning med hänsyn tagen bland annat till de ekonomiska prestationer, som hos de särskilda föreningsmedlemmarna kunna utkrävas på grund av lämnade reversförbindelser av olika slag. Från riksförbundsledningen har inför utskottet vitsordats att nuvarande organisation är behäftad med svåra brister. Som ett oeftergivligt krav för bankens medverkan till nuvarande skuldbördas lättande läser därför böra uppställas en genomgripande konsolidering av den nuvarande föreningsverksamheten. Därvid läser banken ej underlåta att anlita den sakkunskap, som kan stå till förfogande. Ett viktigt problem är härvidlag möjligheten till rörelsens framtida förseende med erforderligt driftkapital. Skall en sund framtida utveckling av verksamheten kunna tryggas, läser man härvid i första hand böra bygga på egna kontantinsatser från de enskilda medlemmarnas sida.

Utskottet ansluter sig alltså till departementschefens uttalande därom, att vid beviljande av tillskott åt banken för nu angivna ändamål bör bestämt förutsättas, att bankens styrelse tillser, att med snabbhet och grundlighet verkställs en ytterligare undersökning av de särskilda företagen, på det att blivande åtgärder må grundas på tillräcklig kännedom

om gäldenärernas verkliga ekonomiska läge. De förändringar i organisatoriskt avseende, som befinnas önskvärda i syfte att befrämja en ändamålsenlig förvaltning, böra, såsom departementschefen anført, ovägerligen av bankstyrelsen krävas och deras genomförande kontrolleras.

Huruvida det för avskrivningar beräknade beloppet, 3,000,000 kronor, kan anses tillräckligt kan ej för närvarande tillförlitligt utrönas. Enligt en Jordbrukarbankens uppskattning, grundad på en preliminär genomgång av de olika företagens ställning, läser beloppet få anses knappt tilltaget. Den brist, som möjligen kan komma att uppstå, har dock ansetts kunna täckas med vinstmedel å bankens verksamhet. Motionsvis har framställts krav på beloppets höjning till 4,500,000 kronor. Med hänsyn tagen till att föreningsmedlemmarnas direkta ansvarighet i första hand bör tagas i anspråk för förlusternas täckande, anser sig utskottet ej böra föreslå någon utökning av beloppet.

Med tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avstyrkande av de i ämnet väckta motionerna hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till förevarande proposition och med avslag å herr Lithanders motion (II: 557) samt med avslag jämväl å herr Lilliecreutz i ämnet väckta motion (II: 556), i vad denna skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) medgiva, att Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 må tillhandahålla Aktiebolaget Jordbrukarbanken ett belopp av 3,000,000 kronor för bildande av en fond, avsedd att möjliggöra beviljande åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar av ackord eller eftergift å förbundets och föreningarnas skulder till banken i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 april 1930 angivna riktlinjerna,

b) besluta, att till beredande av medel härför från fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 ett belopp av 3,000,000 kronor skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret.

Stockholm den 13 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *O. Bergqvist*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *K. V. Rydén*, *C. I. Asplund*, *C. G. V. Hammarskjöld*, *J. G. Walles*, *P. A. Bergström*, *G. Kobb* och *A. Thelin*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren*, *E. J. Wigforss*, *J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp och *G. Strindlund*.

Reservation

av herrar *Bengtsson* i Norup, *Holmgren* och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition.
